

JOZO VIDOVIĆ, Dubrovnik

MEDICINSKA TERMINOLOGIJA JOAKIMA STULLIJA

Ovim radom htio bih upozoriti, odnosno još točnije podsjetiti da se u rječnicima Dubrovčanina Joakima Stullija (1730-1817)¹ nalazi dosta naziva i izraza iz područja medicine i drugih srodnih znanosti. Zatim, da su se Stullijevim djelima još u drugoj polovici XIX. st. služili neki naši liječnici koji su se bavili medicinskom terminologijom. Ta je terminologija u ono vrijeme bila još dosta manjkava, neizgrađena i nesustavna.

Stullijevi rječnici bogat su izvor medicinske i uopće znanstvene terminologije. Posebno mi se čini da je u tom pogledu dosta bogat Vocabolario italiano-illirico-latino, Ragusa 1810. god., dva sveska, kojim sam se najviše i služio.

Medicinsko je nazivlje obuhvaćeno iz svih područja kojima se medicina bavi, istina uzevši u obzir ondašnje stanje medicinske znanosti i medicinskih shvaćanja. Joakim Stulli nastoji prevesti na naš jezik skoro sve izraze i nazive te se nije previše služio kroatiziranim latinskim terminima, možda svaki put i nije na najbolji način to uspio, bar što se tiče medicinskih naziva. No, sve to trebamo shvatiti i razumjeti jer mu posao nije bio nimalo lak. On je i sam ponekad morao prvi utirati put za neke naše znanstvene i medicinske nazive i izraze. Naime, za neke pojmove u našem jeziku još nije bilo pravog i odgovarajućeg naziva i izraza.

Tako još kasnije, poslije Stullija, u XIX. st. profesor primaljske škole u Zadru Ante Kuzmanić u svojoj knjizi, pisanoj za učenice primaljske škole u Zadru (Šestdeset učenjah iz

primaljstva za primalje. Dio s' jednim malim Ričnikom likarsko-ga nazivlja i narodnih ričih uz prevod na jeziku italijanskom i nimačkom i sa 37 slikah umetnutih radi boljeg izjasnjenja, Zadar, 1875. god.), u predgovoru kaže: "Koji hoće da dandanas hèrvatski piše o kojoj struki likarskoj, taj mora puno ričih tvoriti s'nestašluka ogojka za to u nas... Na stotine ima ita-lijanskih izrekah i prirekah što je verlo mučno naški prilično protumačiti..."².

Osim toga trebamo se podsjetiti da je bilo vrlo malo ljudi kod nas koji su se bavili znanošću na hrvatskom jeziku. Nije bilo ni fakulteta gdje bi se domaći sinovi mogli školovati na svom materinskom jeziku. Morali su polaziti na studij u Beč, Padovu, Budimpeštu, Prag i drugdje, gdje su studirali i usvajali tamošnju terminologiju.

Osim toga, kako su stranci nerijetko bili na službi u našim krajevima, bar što se tiče liječnika, ali isto tako i drugih struka i zanimanja, nisu uvijek ni mogli razvijati svoje domaće medicinsko nazivlje. Naime, i sam jezik neki od njih naučili su tek toliko koliko im je bilo potrebno u svakodnevnom radu s ljudima te oni nisu ni mogli razvijati i stvarati domaću terminologiju. Neki od njih nisu ni htjeli. Ali ima i onih časnih i svijetlih primjera, npr. Jean-Baptiste Lalangue (Matton kraj Virtona 1743 - Varaždin 1799) koji je napisao prvu originalnu stručnu medicinsku knjigu i tiskanu na hrvatskom jeziku: Medicina ruralis illiti Vrachtva ladanyszka, za potrebochu musev, y sziromakov horvatczkoga orszaga y okolu nyega blisnesseh meszt, Vu Varasdinu, Letto 1776.³

Zatim Leopold Glück (Novi Sacz, Galicija 1854 - Sarajevo 1907) koji se bavio ne samo medicinom nego još i antropologijom i etnografijom.⁴ On je napisao i medicinski rječnik, o kojem će nešto dalje biti još govora. Osim njih još i drugi strani liječnici koji su radili na dobrobit i napredak našeg naroda te su se s njim stopili kao da su tu rođeni i svojim radom zadužili nas da im odamo naše dužno poštovanje.

A liječnik i hrvatski književnik Ivan Dežman (1841-1873)

u predgovoru svoga Rječnika lječničkoga nazivlja, izdanoga u Zagrebu 1868. god. troškom Jugoslovenske akademije znanosti i umjetnosti, piše: "Nijedna se struka znanosti u nas Hrvatov do sada tako malo gojila nije, kako bar lječništvo, akoprem se lječništvom skoro svaki čovjek zanimlje. Pitaj me uzrok tomu neradu? Evo ti ga: Nit je u nas kakve škole za lječnike, nit za vidare, pače i primalje nam se u tuđjih pokrajinah na zemaljske troškove odgajaju... K tomu i druga nevolja, što je polovica lječnikov tuđjega porekla... Bilo je možebit takvih lječnikov, koji su iz ljubavi prema narodu i znanosti htěli koju lječničku napisati, ali uvidiše umah, da se tuj i velikom mukom malo postići može, nestajalo im je onoga, bez čega se knjiga razumno ne može, nebijaše lječničkog nazivlja."⁵

Međutim, kako bolesti, osobito one zarazne epidemijskog karaktera igraju veliku ulogu u životu pojedinca i zajednice i kako se narod protiv tih bolesti borio i liječio, to je u narodu ipak za neke stvari stvorena jedna narodna terminologija, odakle je i Stulli mogao crpsti građu za svoje rječnike, a uvjeren sam da je to i činio. Također mislim da su u našem jeziku manjkali samo izrazi i nazivi znanstvene medicine onoga doba koja se predavala na ondašnjim medicinskim fakultetima, a da je naša pučka medicina relativno dosta bogata domaćim nazivljem. Tako npr. već prije spomenuti Leopold Glück u svojoj knjizi Medicinska narodna terminologija u Bosni i Hercegovini, uvaživši i susjedne zemlje - Medizininische Volksterminologie in Bosnien und der Hercegowina, unter Berücksichtigung der Nachbarländer, Sarajevo, 1898. god., u predgovoru kaže: "U takovijem prilikama uvjerih se malo po malo i o tome, da ovaj jezik koji mi se u medicinskoj terminologiji pričinjaše siromašnim, krije u sebi veliko blago koje samo čeka vještu ruku, da ga iznese na vidjelo."⁶

Da bi bilo vidljivo kako se u rječnicima hrvatskog leksikografa Joakima Stullija nalazi dosta velik broj medicinskog nazivlja skoro iz svih područja medicine, razvrstao sam Stullijevu medicinsku terminologiju po današnjim specijalnostima medicine.

Zbog ograničenosti prostora izabrao sam samo neke nazive za primjere i ovo nije nipošto sva Stullijeva medicinska terminologija. Ona bi se inače, uz zajednički rad i liječnika i jezikoslovaca, trebala dobro proučiti.

I. OPĆI MEDICINSKI NAZIVI

1. a) Medicina kao znanost i umijeće

Medicina, la scienza, e l'arte del medicare, - ljekārstvo, ljekaria, balstvje, ljēcsba, cjēlba, vrācsba, - medicina, ars medendi, ars medica, ars medicinalis.

b) Medicinske znanosti

Anatomia, arte, o scienza, che insegna a incidere, e speculari i cadaveri, - udorazbirānje, razumnoudosjēcsie, - cadaverum sectio, incisio, concisio, dissectio.

Fisiologia - estestvoslōvje, physiologia, (V.Gr.) Estestvoslōvje, a, n. Rus. fisiologia, physiologia, vox. Gr.

Chirurgia - rukoljēk, rokoljekārstvo, krvopuskānje, rukoljekarēnje, chirurgia, (V. G.) ea medicinae pars, quae manu curat. Exercitar la chirurgia, - rukoljekārīti, rukoljekarstvovati, chirurgiam exercere.

c) Medicinska knjiga

Libro di medicina - lecsebnik, medicinae liber.

Vrlo je interesantan ovaj naziv za medicinsku knjigu, iako mi danas nemamo, koliko je meni poznato, neki poseban naziv za medicinsku knjigu, osim onog, udžbenik medicine ili medicinska knjiga.

2. Liječnik

a) doktor medicine

Dottor di medicina, - ljekarucsilac, ljekarucsitèlj, lje-
kaucsioc, vracstvucsilac, vracsnucsitèlj, peritus in medicina.

b) glasovit, poznat liječnik

Medicone, accresc. di medico, - ljeķār naūcsan i vjēsct,
ljecsnicsina, ljeķāracsina, medicus praestans, clarus arte me-
dica.

c) liječnica

Medichessa, - ljēcsnica, ljeķàricca, faemina medendi pe-
rita.

d) kirurg

Chirurgico, - rukoljēcsan, ēcsni, a, o, rukoļjekāran,
ārnī, a, o, ad chirurgiam spectans.

Chirurgo, - rukoljēcsnik, rukoljeķār, ranārnīk, krovopu-
skatèlj, chirurgus (V. G.).

e) okulist

Okulist, ista, m. Lex. r. V. ocsnik... Chi cura gli mali
d'occhi, - ocsnik, qui oculis medendi arte pollet.

... Medico da occhi, - ocsnik, okovrācs, okulist, qui
oculis medetur...

f) slabo poznat, neslavan liječnik

Medicastro, Medicastrone, Medicastronzolo, - medico di
poco valore - ljeķārac, ljeķarīch, ljecsnicsac, ljecsnicsich,
ljeķāracsac ec. medicus obscurus.

3. Bolničar

Infermiere, che à cura degl'infermi, - bolnopōmnjik, bol-
nicsār, bolestnicsār, valetudinario praefectus, aegrorum cura-
tor.

4. Liječiti

Medicare, curar le infermità, - ljěcsiti, ljekāriti, balstvòvati, izvīdati, vrācsiti, vrācsati, vracsevati, vīdati, izcjēliti, izcjelivati, izcjēljati, izljěcsiti, zaljěcsiti, uljecsiti, mederi, medicari, medicare.

Liječenje

Medicazione, - ljěcsba, ljecsēnje, izljecsēnje, ljekarēnje, izljekarēnje, vracsevānje, vrācsba, vrācstvo, medicatio.

Lijek

Medicame, Medicamento = - ljěk, ljekaria, vrācstvo, medicamentum, medicamen.

Podjela lijekova

Medicamento corrosivo, - ljěk grizūchi, medicamentum corrodens.

Medicamento purgativo, - ljěk tjelocsistni, tjelocsistēch, medicamentum purgans.

Medicamento gagliardo, - ljěk jāki, usiōni, xestòk, medicamentum vehemens. Luogo, dove si conservano i medicamenti, - ljecsniscte ec. mjesto od ljekā, medicabulum.

5. a) Zdravlje

Sanità, Sanitate, Sanitade, = - zdràvlje, zdràvje, izcjeljēnje, sanitas, valetudo. A poca sanità, - mallo je zdràv, slāba je zdravlja, tenuissima est valetudine, varie valet.

Sano, che à sanità, senza malattia, - zdràv, jāk, csittàv, csittovàt, sanus, integer / valens, benevalens.

... Esser sano e salvo, - bitti zdràv, zdravòvati, zdravstvòvati, blagoimstvòvati, zdràvitise, valere.

b) Sanare, far sano, - ozdràviti, ozdravljati, izvidati, izvrcācsiti, izljěcsiti, izljekāriti, zdràviti, procjēliti, zaljěcsiti, zdravlje komu povrātiti, datti, sanare, sanitati restituere, sanitatem adferre.

In signif. neutr. per guarire, - ozdràviti, priboljetti, odboljetti, objacsatti, ustravljati, convalescere.

... Sanativo, che à virtù di sanare - ozdravìv, izlječsìv, sanandi virtute praeditus.

6. Instrumenti

Također su zanimljivi i nazivi i navodi nekih instrumenata koje on navodi, a u ono doba još nisu bili u širokoj upotrebi, npr. mikroskop i termometar.

Microscopio, sorta d'occhiale, che serve a vedere le cose minutissime, - malapàche ocsnicsice, microscopium, V. G.

Backàvica, e, f. Del. lancetta da salassare, scalpellum, scalpellus.

Termometro, strumento per misura del caldo, e freddo, - termometar, orūdje za mjerriti vrùčinu, i zimu, thermometrum, V. G.

7. Bol

Dolorazione, Dolore, = - bol, bolēst, xalōst, skoncsānje, mùkka, boljèzan, ezni, f. boljēnje, boljexljivōst, zadāvnica, bolestnost, tjaxkosārdje, toska, dolor.

... Chi patisce dolor di capo, - glavobòlan, capite laborans. Il dolor di capo, - glavobolēnje, capitis dolor. Dolor di ventre, - bolosārdje, sārdobòlja, tormina.

Doloroso, pieno di dolore, - bolēstan, bolexljiv, bòlan, bolēstniv, plàcsan, bolestnotvòran, bolestnonòsan, pecsālan, priskorban, skorban, vajan, o vajni, tristis, maestus, dolens, gamebundus.

Dolere, neutr. e neutr. pass. aver dolore, - boljetti, chūtjeti bolest, zaboljetti, uzplakkatise, dolere.

Malattia, V. Infermità. Malattia di molti anni, - nemōch, ustarāna, morbus vetus.

... Contrare una malattia, - potēgnuti nemoch od koga, morbum contrahere.

... Malattia cronica, - lutānje, morbus cronicus.

8. Bolnica

Infermeria, luogo, o stanze, dove si curano gl'infermi, - stān bolechieh, stān nemochnikā, bolnostānje, bolniscte, bolno-stāniscte, bolnistvo ec. beteniscte, bolnica, valetudinarium.

9. Bolesnik, bolesnica

Ammalata, sust. - bolestnicca, bōlnica, nemòchnicca, nelagodnicca, infirmas.

Ammalaticcio, mezzo ammalato, - bescāv, betèxan, nezdrāv, betexljiv, bolnjàhan, bolestnjàhan, bolnjascan ec. nemochàhan ec. nezdrāvan, valetudinarius, valetudine infirmia.

Ammalato, sust. - nezdrāvac, bōlnik, bolestnik, nemochnik, nelagodnik, infirmus, aeger.

Ammalato, add. - nemòchan, bōlan, bolèstan, nemochljiv, nezdrāv, poboljèn, razboljèn, bolūch, betèxan, bolezniv, boli, nemosctèn, onemochèn, hvor, aeger, aegrotus. Ammalato gravamente, - trūdan, aeger gravi morbo.

10. Mortalità, mortalitade, mortalitate, si dice, quando muojono in breve spazio di tempo, molti viventi, presso gli antichi nel numero del più, mortalite, - pomòr, pomòrnost, pomorrenje, lues, pestis, pestifera lues. Per l'esser mortale, - umârlost, mârtvenost, smârtnost, smârtēljnost, zemljostvorēnje, umârtje, mortalitas.

11. Backānje, a. n. punzellamento, levis punctio.

II. ANATOMIJA I SRODNE ZNANOSTI

1. Ovaj naziv "stanica" (cellula, cella) nije Stulli upotrijebio u značenju kakvo danas ima u biologiji.

Cella, v. Cellajo. Per la stanza de'frati, e delle monache, - lònica, krām, stànica, cella.

Cellina, Collolina, = dim. di cella, - lònicsica, stanicsica, cellula.

Membrana, tunica, buccia, pellicola, - opna, opnica, kòica, kosculjica, mezgra, mezdra, membrana.

Membranoso, che à sustanza di membrana, - koxicsan, opnicsan, membranaceus.

Membranuzza, dim. di membrana, - koxicsica, opnicsica, membranula.

Embrione, il parto concetto nella matrice, avantichè abbia i debiti lineamenti, - zametak, zavarscak, zacsetak, foetus conceptus initio.

Sperma, di gen. masc. e fem. seme degli animali, - rodno sjeme, djedorodnosjemme, semen genitale, urina genitalis.

Polpa, carne senza osso, e senza grasso, - mekòta, mèscina, mècsina, mjakkost, mjakkòta, pulpa...

2. Sustav organa za kretanje (kosti, mišići i zglobovi)

Osso, - kòst, òsti, f. os, ossis. Rimettere un'osso a suo luogo, - kost navinutu namjèstiti, os fractum in suam sedem reponere.

Slogar l'ossa - Kòsti izvinuti, razglòbiti, isctettiti, luxari. Osso ammaccato, - kòst natucsèna, os collisum.

Osso disunito, - kòst rastavljenà, os disjunctum. Osso rallo-gatq, posto al suo luogo, - kòst namjestèna, os repositum. Osso slogato, - kòst razglobjenà, odglobjenà, os se-de sua motum.

Rottura d' ossa, - kostolom, oma, m., ossium fractio. Discorso sulle ossa, - kostoslòvje, a, n., sermo de ossibus.

Ossocrozio, specie di cerotto buono per le ossa dislogate, -

vosctènicca ljekārska za kostī smjesctenieh, cerati optimi
genus ossibus luxatis.

Ossoso, ossuto, = fornito di grandi ossa, - kostāv, kostāst,
kosturāv, kosturāst, okòsct, okosctan, kostèlj_z elja, ko-
steljàcs, àcsa, m. koschast, kostisti, okosturav ec.
magnis ossibus constans.

Ossificazione, il divenir osso, - okostjēnje, in os mutari, -
subst.

Ossificare, divenir osso, - okòstitise, kòstitise, in os mutari.

Ossifrago, che rompe gli ossi, si dice de' leoni, aquile, -
kostolom, oma, omo, ossifragus, a, um.

Vertebra, osso nella serie di quelli, che compongono la spina
del dorso, - zglōb od kōsti harbatòve, illi od kraljēsa,
vertebrae, arum.

Frontale, add. - csēlov, ova, o, frontalis, T. Anat.

Fronte, parte anteriore della fascia sopra le ciglia, - csēlo,
lōg, frons...

Etmoide, uno degli ossi del cranio, T. Anat. - etmoide, jedan
od kostī od tjemèna, os ethmoides, vel cribriforme.

Sinuosità, Sinuositate, Sinuositate, = - krilōst, skutōst,
krilstvo, flexus, sinus.

Sinuoso, che à seno, - krilan, skutan, kuten, katāst, pazūsctan,
sinuosus.

Occipitale, dell'occipite, T. Anat. - zatjēlan, zatjēlski, ad
occiput pertinens.

Occipite, Occipizio, = parte posteriore alta della testa, -
zatjēlak, zatīlak, nuca. T. Anat.

Cervicale, di cervice, - zavràtski, zavràtan, cervicis (adj.).

Cervice, V. L. parte deretana del collo, zavràtak, scia, zavie,
a, -n. vija, cervix.

Collo, col primo o largo, quella parte del corpo, che sostiene
il capo, - vrāt, scia, - collus, collum. Collo piccolo,
- vrātac, vrātich, zamocsnik, cervicula. Cosa che à il
collo, sciāst, scàst, collo praeditus. Di collo lungo,
add. - dugosciāst, dugoscàst, dugovràt, dugovràtac, col-
lum protractum habens. Di collo corto, add. - Kratko-
sciāst ec. colli brevis. Di collo storto, add. Krivo-

- sciaŝt ec. cujus collum est obstipum.
- Batich, icha, m. Mik. mazzuola, clavicula.
- Costola, costa, - rēbro, bēdro, stēgno, costae, arum, costa, ae.
- Cubito, gombito, - lākat, cubitus.
- Fianco, - bōk, rēbro, bēdro, bēdra, bōjnica, cseresc, latus, ilia. Fianco piccolo, - bōcsich, rebārce, rebāracsac, rēbarcsich, latusculum.
- Cotilide, o cavità cotiloide è propr. quella cavità, o seno, in cui si volge l'osso della coscia, T. Anat. - scupljina, na kojojse kōst bedrena vārti, acetabulum (Plin.).
- Tibia, per quell'osso della gamba, che dal ginocchio va a terminare nel calcagno, - goljen, ena, m. goljen, eni, f. ogoljen, okoljèn, golet, tibia. Per flauto, V.
- Bernjica, e, f. fibbia, fibula.
- Gnjāt, āta, m. Del. gamba, ossa lunghe delle mani, e piedi, crus, tibia - donja strana od gnjāta, parte bassa della gamba, cruris pars inferior.
- Bastòcŝ, ocŝa, m. alioso, osso, osso con cui giuocano i ragazzi, talus.
- Muscolare, add. di muscolo, T. de Notom. - butski, butòv, muscularis.
- Muscoletto, Muscolino, = piccolo muscolo, - bŭtac, bŭtich, parvus musculus.
- Muscolo, parte carnosa del corpo degli animali, - bŭt, gusctèr, Kuscher, musculus.
- Muscoloso, pien di muscoli, - butàst, guscterast, bustàv, ec. musculis instructus.
- Articolo, T. gram. - sckljān, sckljānak, csklen, csljān, cslēn, zglob, kotrig, soclenēnje, articulus.
- Articolare, add. - zglobni, sckljani, sckljanski, cslenovan, nōvni, a, o, articularis, articularius.
- Sutura, T. Anat. unione propriam. di due corpi molli, - zglōb, vēz, sastāva, sutura.

3. Glava i vrat

Labbricciuolo, dim. di labbro, - usnica, gubka, mala usna, labellum.

Labbro, - usna, e, f. usno, a, n. gub, labrum, labium.

Chi à le labbra sproporzionate, - usnàt, usnàv, usnàst, gubast, gubii, gubàsci, labeo, onis.

Nasaccio, - nòsina, nosètina, immanis nasus, deferms nasus.

Nasale, sust. parte dell'elmo, che cuopre il naso, - nòsna, o nosàna pokrīvka, nasi tegmen. Per sorta di medicamento, T.Med. - vārsta od ljēka, errhinum.

Orecchio, - uho, a, n. pl. usci, ī, f. pl. auris. Chi à grandi orecchie, - uhàst, uhàt, uscàst, dugouhàst, auritus. Privo d'orecchie, - bezuhàst, neuscan, inauritus. Durezza d'orecchio, - nagluscilo, gravitas aurium, auditus, difficilis auditus. Torre gli orecchi, vale importunare, annojare, - zaglūscati, zaglūsciti, zaglūhati, obtundere aures.

Orecchioni, malattia, che viene alle glandole degli orecchi, - uscna bolest, parotides.

Orecchiuto, che à grandi orecchie, uhàst, uhàt, uscàst, uscak, uscensi, auritus.

Parotide, ... uscita pogànica, parotis, idis.

Palpebra, Palpebro, = la pelle, che cuopre l'occhio, - trepàvica, vjēzd, ēzdi, f. vie, iā, f. pl. vjeko, a, n. vixdi, vija, e, f. zorocsek, zracsek, palpebra.

Occhio, - okko, oko, svjetlost, pozor, glaz, oculus, lumen.

Occhio curioso, - nāglo oko, oculus emissitus. Cantone dell'occhio, nūglo od oka, angulus oculi.

Occhi piccoli, - ocsice, ā, f. pl., ocelli, orum.

Occhi storti, - razròke, o nakrive ocsi, oculi obliqui. D'occhi storti, di guardatura sbilenca, - krivogledi, oculos obliquos gerens. Occhi rilevati, che sporgono in fuori, - ocsi izkocsène, izvāljenje, oculi eminentes. Occhi tratti, o cavati, - ocsi izbjàne, izvadjène, oculi eruti... Occhi incavati, - ocsi upadnūte, upalle, ulūpjene, oculi cavi.

Macchia bianca, o fiocchi bianchi negli occhi, - navlāka bjela

u ocsuh, macula alba in oculis... Inflammarsi gll'occhi a qualcuno, - navlacsitise komu kârv na ocsi, oculos inflammari: Il dolor degli occhi - ocsinja bolest, oculorum dolor.

Foce, fauce, - cseljŭsti, gortan, fauces.

Gavigne, parti del collo sotto il ceppo dell'orecchie, e i confini delle mascelle, - dâvnice, zadâvnice, dŭscnice, zadŭscnice, udŭscnice, zavrâtak, tonsillae.

Gavine, malore, che viene altrui alle gavigne, - dâvnice, dŭscnice, tonsillae.

Stranguglione, Stranguglioni, = sorta di mal di gola, - dâvnice, zadâvnice, udŭscnice, udâvnice, ā, f. pl. tonsillae, arum.

Epiglotta, membrana, che chiude l'aspera arteria, - opnica, kâ gârkljan zatisniva, epiglottis, V. G.

4. Organi prsne šupljine

Mammella, Mammellina, Mammelluccia, Mammilla, = poppa, - dŏjka, sissa, sissjca, doica, titki, mamilla, mamma.

Polmone, - plŭche, plŭscte, pulmo. Di polmone - plŭchan, o plŭchni, a, o, plusctan, pulmoneus. Polmone grande, - plŭchina, pulmo ingens.

Polmone guasto, - pluche izsctechèno, pulmo corruptus. Che à male al polmone, - pluchòbolan, ōlni, a, o, pulmonarius.

Polmone, marino, sorta d'animal marino, - plŭche mòrsko, pulmo marinus.

Cuore, - sârce, svjĕst, cor ... Mi salta il cuor d'allegrezza, sârcemi igra, sârcemi trepiti, gestio prae summo gaudio. Il cuor mi palpita, - sârcemi preda, trepido...

Dolor di cuore, - sârcoboljĕnje, cordis dolor. Che à mal di cuore, - sarcobollan, ōlni, a, o, cordis dolore laborans. Conoscitor del cuore, - sârcovidac, sârcoziratelj, cordis cognitor... Parti intorno al cuore, - nutârnja, unutâr-nja, ā, n. pl. praecordia, orum.

Valvula, animella, - vrâtca, ostiolum, valvula, (T. de'Notom.).

Auricola, pp. l'orecchia del cuore, - uho od sârdasc-ca, cordis auricula.

5. Organi trbušne šupljine

Umbilico, bellico, - pùpak, umbilicus. Piccol umbilico, - pùp-csac, pùpsich, parvus umbilicus.

Lebo, T. Anat. ventricolo, - xelùdac, târbùscac, lebes.

Ventre, ricettacolo del nutrimento, e pigliasi ancora per tutta la massa delle budella, - târbùh, utròba, brjuho, venter, ventriculus. Privo di ventre, - bezutròban, ventre carens...

Dolori di ventre, - târbùscno zaviānje, bolēst od sārca, utroboboljēnje, intestinorum dolores, alvi dolores, vermina, um.

Ventricino, Ventricoletto, = - târbuscac, târbusc, - csich, târbuscak, xeluda, utròbica, ventriculus.

Ventricolo, ventre, ma più comunemente quella parte d'esso, che comprende lo stomaco, - xelùdac, târbuscac, utròbica, xelùdak, stomachus, ventriculus.

Stomacaggine, rivolgimento di stomaco, - tūga, stuxēnje, natūga, utròbe, podviānje, nausea...

Bocca dello stomaco, - xlicsica, oxlicsica, usta od xelùdca, os stomachi.

Patir il dolor di stomaco, - xelùdac koga boljetti, ex stomacho laborare...

Stomacuzzo, stomaco debole, - slàba utròbica, stomachus infirmus.

Intestino, add. - crjēvan, unūtren, unutārjnèn, kiscecsan, intestinus, intimus, interior. Intestino, sust. V. Budello. Intestino rotto, - guznocrjevo, intestinum fractum.

Jejuno, uno degl'intestini, - vārsta od crjēva, hira, hilla, hillum.

Budellino, dim. di budello, - crjēvce, utròbica, crjēvak, csrēvce, csrevèsc - ce, crjēvac, exiguum intestinum.

Budello, - crjēvo, utròba, csrevo, kiscka, pika, exta, orum, intestinum. Delle budella, - crjēvan, utròban, pikàtan, àtni, a, o, intestinus, a, um. Budello gentile, - guzi-csnjāk, omasum.

Fegatelletto, Fegatello, Fegatetto, = jetriccsica, jetrica, xigericsica, jecusculum.

Fegato, - jetra, xigèrica, utròbica, jecur. Mal di fegato, - jetrobolovānje, morbus hepaticus. Fibre del fegato, - xicce, o xillice od jetre, xicce jetārnje, jecoris fibre. Salsiccia fatta di fegatto, - jetrinica, - lucanica ex jecore confecta.

Lobo, particella del fegato, o pulmone dell'animale, - mārvetica jētrice, o plūcha xivinskoga, lobus, T. Med.

Milza, una delle viscere del corpo, - sljezena, selezēnka, se-lezen, slezina, splen, lien, enis, is. Mal di milza, sljezenobōl, dalak, nerāst, morbus lienis...

6. Organi za izlučivanje mokraće

Rognone, - bubrèg, ren, enis, renes, ium.

Vesica, membrana nella parte inferiore del ventre, ch'è ricettacolo dell'orina, - mjehir, prisct, vesica.

Vescicatorio, impiastro, che appiccato alla carne vi fa nascerre delle veschiche, - mēcs mjehirotvòran, vesicatorium. T. Med.

Rene, e, nel plur. le reni, e talora i reni, - bōk, òka, m. lēgja, ā, n. pl. jatra, pocsiki, ledovje, obistje, a n. ren, enis. Mi dolgono le reni, - legjame bolu, renes dolent. Aver male ai reni, - legjobollòvati, laborare renibus. Rompimento di reni - legjoskārscēnje, lumbifragium. Romper i reni a qualcuno, - skārsciti komu lēgja, razlēgjati koga, delumbare aliquem. Dar le reni, vale voltarsi, - obārnutise, lēgja obārnuti, in terga se vertere.

Renella, rena minuta, - pārxinica, pesocsik, arenula. Per materia, che viene dalle reni, simile alla rena, - ulòg u bedri, calculus.

Uretere, canale dell'urina da reni sino alla vescica, - cjèvcisica kròz koju burex prolàzi, ureter, V. G.

7. Ženski spolni organi

Vulva, V. L. orifizio esterno della vagina dell'utero, - utròba, narav, vulva.

Izraz "vagina" nije upotrijebljen u smislu i značenju u kojem se danas rabi.

Guaina, strumento di cuojo, ove si tengono i ferri da tagliare, - noxnica, jadra, nožni, vagina. Piccola guaina, - noxnicsica, vaginula.

Utero, - utroba, târbuh, uterus. Utero, in cui si concepisce, - matka, matternik, uterus. Picciol utero, V. Ventricello.

8. Krvnožilni sustav

Arteria, - odihàvicca, xillica, xilla od xivotta, arteria.

Piccola arteria, - odihàvicsica, exigua arteria.

Arterioso, appartenente all'arteria, - odihàv, odihavitèljan, ad arteriam pertinens.

Arteriuzza, - odihàvicsica, parva arteria.

Aorta, una delle artorie, (V. G.) - vèlika xilla poglāvita, arteria magna, adorta.

Vena, ricettacolo del sangue, - xilla, xicca, vena. Il tagliar le vene, - xillòsjesēnje, venarum incisio. Il romper le vene, - xilloterzānje, venarum sectio. Abbondar di vene, - xillovatjeti, venis abundare. Vena gonfia, - xilla nāduta, varix. Vena di polso, - xilla duhaticca, arteria. Svenar la vena, - karv pūstīti, izvādīti, sanguinem emittere.

Safena, ramo interno della vena della gamba detta dagli Anat. crurale, - xillica od goljena, saphena, T. Med.

9. Živčani sustav

Nerveo, V.L. di nervo, - xillan, o xillni, a, o, nerveus, T. Anat.

Nervetto, Nervicciuolo, = dim. di nervo, - xillica, nervulus.

Nervosità, Nervositade, Nervositate, = - xillavōst, xillāvstvo, nervositas.

Nerbo, parte del corpo dell'animale, - xilla, nervus.

Fig. - jakost, snaga, xilla, robur, nervus... Che patisce di

nerbi, - xillobollan, opota Knoxillan, nervorum vitio laborans. Senza nerbi, - nexillàv, nexillan, enervis. Stupidità di nerbi, - târn, gâracs, rigor nervorum. Nervi ottici, - xillice vidne, nervi optici.

Cervelletto, dim. di cervello, - moxdanichi, ichā, m. pl. cerebellum.

Cervello, - moxdāni, ānī, f. pl. mōst, òsti, f. mòzak, svjēst, cerebrum.

Cervellone, accresc. di cervello, - vèlike moxdāni, ingens ingenium.

III. FIZIOLOGIJA

Espirare, spirare, esalare, - izdāhnuti, izdīssati, dīhati, dūhati, izdihati, expirare, exhalare.

Espirazione, l'esprire, - dihanje, izdihānje, duhānje, izdisānje, duh, dāh, odihāj, parra, hāk, halitus.

Inspirare, spirare, infondere, - dāhnuti, udāhnuti, nadāhnuti, pridāhnuti, zadāhnuti, nadīssati, udīssati, odīhati, udīhati, udāhati, udūhati, udahnjivati, nadahnjivati ec., nadīhati, pridahnuti, dutti, afflatu divino, ... entem alicujus concitare.

Respirante, che respira, - odiscūch, oduscivajūch, oduscujūch, spirans, spiritum ducens, trahens.

Respirare, attrarre l'aria esterna, introducendola ne' polmoni, - dīhati, odāhnutti, odīssati, odīhati, dīsati, dīsciti, odūhati, odihivati, oduhīvati, pjēhati, hriputati, dihchati, dihtati, odihchati, dihaviti, piskūtati, spirare, respirare, spiritum ducere, trahere... Difficoltà di respirare - mucsnodihāj, difficultas spirandi.

Che respira bene, - blagodihatēljan, facile respirans. Per vivere, per isfiatare, V. Respirar col naso, - sopiti, per nares respirare. Che respira col naso - sopiv, per nares respirans.

Respirazione, Respiro, = il respirare, odahnūtje, odahnūtstvo, dihanje, odīssānje, odihāj, odiha, dūcak, odūha, odihā-

nje, oduhānje, odihivanje, odahnēnje, pjēh, duhnūtje, odāh, oduhivānje, odūscak, odūscaka, pjehānje, pūh, udahānje, respiratio, spiritus, anhelitus, anima.

Difficoltà di respiro, - mucsnodihāj, odiska, dihavicsānje, odissānje, pjehānje, stenjānje, difficultas spifitus, vel spirandī. Straccarsi sino allo stento dal respiro, - stēnjati, anhelare.

Lo spirare, cioè esser nell'atto di spirare, izdihānje, exspiratio, spiritus emisio...

Sangue, - kârv, kròv, kârvina, sanguis, cruor. Sangue stretto, represso, - kârv stisnūta, conglobatus, sanguis. Sangue guasto, - kârv isctetjēna, nezdràva, sanguis vitiosus. Sangue sano, - kârv zdràva, sanguis incorruptus, integer, verus. Uscita di sangue, flusso di sangue, - kârvotòcsje, kârvotocsenje, kârvotòk, sanguinis profusio, profluvium, fluxio. Fermar il sangue, - kârv ustāviti, sustāviti, sanguinem sistere cohibere.

Vomitar sangue, - kârv bācati, mētati, rignuti, sanguinem rejicere, vomere. Versar il sangue, - kârv komu vârvjeti, fârcati, târgnutise, udriti, udàriti, udàrati, sanguinem emittere.

Sgorgo di sangue, - bubuljica kârvī, sanguinis exundatio (iis accidit, qui sanguinem vomunt, ac vomendo saepe suffocantur).

Sangue corrotto, marcia, - sukârvica, sanguis corruptus nedum ad puris albedinem, crassitudinemque coactus. Il mio sangue non si fa col suo, - moja kârv scnjegovom nepogājase, diversi sum genui ab illo.

Piuma piccola piena di sangue, - kârvavica, plumula sanguine plena. Sangue, dim., - kârvca, sanguis, dim.

Sangue di dragone, o di drago, gomma d'un albero dell'Indie, chiamato draco, - zmàjeva kârv, sanguis draconis, T. Med.

Sanguificare, generar sangue, - kârvoporāgjati, sanguinem gignere.

Sanguificazione, il sanguificare, - kârvoporagjānje, sanguinis generatio.

Sanguinare, versar il sangue, - kârvotòcsiti, sanguinem emitte-

re, sanguinare. Per imbrattar di sangue, - kârvāviti, izkârvāviti, razkârvāviti, okârvāviti, kârvju oblitti, cruentare.

Coagulamento, il coagulare, - sirēnje, usirēnje, stisnūtje, gusnūtje, gùstina, gutchina, gustòcha, gustòta, coagulationio.

Sistole, contrario di diastole, - stisnūtje sârca, systole, V.G. Diastole V.G. usata da medici per ispiegare la dilatazione del cuore, - sârca prostranjēnje, razprostranjēnje, diastole V. G.

Polso, moto dell'arteria, - dihāvica, trèptivica, billo, xilla duhàtnica, xilla, pulsus, percussus.

Il polso batte irregolarmente, - xilla bie neurèdno, venae non aequis intervallis moventur.

Bile, uno degli umori del corpo, - ijēd, izgara, jād, bilis... Privo di bile, - bezxelcsni, bezxùcsan, bili carens.

Orina, - burex, mixecs, voda csovjecsia, mocsa, urina, lotium. Ritenzion d'urina, - zapòr od vode, stranguria. Patire della ritenzione d'orina, - voda, komu zaprjētise, odbitise, ustàvitise, stranguria laborare. Bagnato d'oriña - pomixān, pobūren, omokrèn, urina madidus, madefactus.

Orinare, mendar fuori l'orina, - būrity, buritise, pobūrity, mixattise, pomixatti, mixatti, pomòkritise, mejere, mingere.

Pisciare, V. orinare: Aver desiderio di pisciare, - priprity voda komu, dōchise komu pomixatti, pobūrity, omòkriti, micturire. A'pisciato in letto, - u odarse pomixao, poburio, omokrio, in lectum comminxit...

Pubertà, - odrāst, āsti, f. malloljètstvo, pubertas...

Polluzione, spargimento di seme, - prolītje, razbītje, tjelockvârnjēnje, tjelockvârnost, rodnosjemmena prosipānje, profluvium geniturae. Far la polluzione, - prolity, o prosūti sjeme, prolitise, tjelockvârnity, ròdno sjemme prosipaty, masturbare. Chi fa la polluzione, - tjelockvarnitèlj, rodnosjemeprosipaoc, masturbator.

IV. PATOLOGIJA, PATOFIZIOLOGIJA I NEKE KLINIČKE SPECIJALNOSTI

Sintomo, indizio, o effetto di malattia, - biljeg od nemòchi, signum inditium, syntoma, V.G.

Infiammagione, v. Infiammazione. Per quel rossore, che apparisce nelle parti del corpo per soverchio calore, - za-xärenje, zaplanūtje, inflammatio.

Infiammato, - uxexèn, razxexèn, razxären, saxexen, zapāljen, upāljen, izognjèn, razgorjèm, plamenit, incensus, inflammatus.

Spasima, dolore intenso, convulsione, - cseznūtje, gârcs, zaviānje, zavârtānje, spasma, convulsio, nervorum distensio. Chi patisce spasima, - zavârtobōlnik, zavârtobolestnik, spasticus.

Spasimare, avere spasima, - târgatise, csèznuti od bolèsti, zavârtobolòvati, convulsione, nervorum distensione laborare. Spasimato, travagliato, e compreso da spasima, - târgān, zavârtān, convulsus.

Colica, sorta di malattia, - zaviānje po utròbi, zavârtna bolēst, zavârta, zakrùg u xivottu, colicus dolor.

Colico, sust. colui che à la colica, - zavârtnobolēstnik, zavârtnobōlnik, colicus homo.

Colico, add. - zavârtnobolēstan, zavârtnobòlan, colicus.

Esangue, V.L. senza sangue, - bljēd, pobljēdjen, xūt, poxūtjen, nekârvan, bezkârvan, exanguis.

Transudazione, è il tramettere il sudore, - znōjni prolāz, krozznojēnje, transudatio, T. Med.

Idropico, - koxonadmèn, târbuhonadmèn, utrobonadmèn, vodonicsan, vodotrudnik, hydropicus, V.G. Esser idropico, - otēkati, hydropisi laborare.

Idropisia, - koxonadmēnje, târbuhonadmēnje, utrobonadmēnje, vodonadūtje, podkòxna voda, vòdna bolest, o nemoch, vodnica, debella bol, vodnitrūd, nadmenoutròbje, vodanaja boljezn, vodenicsina, hydrops, hydropsis, aqua intercus.

Sistematico, V. Matodico. Polso sistematico appresso a Medici, e una sorta di polso ineguale, e irregolare, - treptivica neurèdna, systematicus, T. Med.

Polpo, spezie di pesce, - hobòtnica, karabàtica, karakatica, polypus.

Diverticolo, - ubjexiscte, pribjexiscte, pobjexiscte, zbjexiscte, ubjexisctvo ec. sahràna, diverticulum, effugium, suffugium.

Aneurisma, dilatazione d'arteria, - (V.G.) aneurisma, xivotne xille prostirānje, aneurisma.

Catarrale, di catarro, - hrakàv, àvi, a, o, nazēban, ēbni, a, o, rheumaticus.

Idatide, piccola vescichetta, piena d'acqua, che per malattia si trovi ne'corpi, - prīsct, iscta, m. hyatis, vesicula lymphæ, vel aqua repleta.

Anasarca, sorta d'idropisia, - (V.G.) utrobonadmēnje, aquae intercus, anasarca.

Cicatrice, margine, - brazgotina, zarāst, bleska, svalja, cicatrix.

La ferita si cicatrizza, - ranna zarasta, cicatrix coit.

V. REUMATOLOGIJA

Rema, catarro, - nazēba, nastinūtje, nahlàda, nahladjēnje, rheumatismus, pituita.

Reumatismo, lo stesso che artetica, sorta di malattia, - kostobòlja, bolest u sklānieh, rheumatismus, arthritis, morbus articularis. Chi patisce di reumatismo, - kostobòllan, kostobòlnik, kostobòlnica, arthriticus, a, um.

Artetica, infermità di giunture, - sckljanobolovānje, cslenoboljezen, zglobnobolovānje, arthritis, morbus arthriticus. Partir d'artetica, - sckljanobolovati, cslenobolovati ec. arthritide laborare. Che patisce d'artetica, - sckljanobollan, skljanobòlnik, sckljanobolestnik, arthritide laborans.

VI. INTERNA MEDICINA

Sistematico, V. Metodico. Polso sistematico appresso a Medici

è una sorta di polso ineguale, e irregolare, - treptivica neurèdna, systematicus, T. Med.

Asma, malattia, che impedisce la respirazione, - mùcsno, o * trūdno dihānje, zaduha, dihavicsānje, sip, sipljānje, hropot, hropotina, pjēhnja, pjēh, sipa, difficultas, spiritus. Partir d'asma - pjehati, sipati, sipiti, sōpiti, dihavicsnati, mùcsno, o trudno dīhati, odisati, spiritus difficultate laborare.

Asmatico, che patisce l'asma, - zaduhljiv, zaduhāt, sipljiv, dihavicsan, tjesnodūh, mucsnodūh, trudnodūh, kratkodūh, tesckoduh, duscen, pjehāv, sipāv, suspiriosus, anhelus, anhelator, Sust. m. zaduhljivac, pjehalac, sust. f. zaduhljivaica, ec. Pecora asmatica, - ovca metiljāva, ovis patiens difficultatem respirandi.

Pleura, v. Punta. Per membrana, che investe internamente tutte le parti del petto, - unutārnja opnica pārsī ljūdskieh, pleura, V.G.

Punta ... per sorta di malattia, consistente nell'inflamazione della pleura - probòd, protisk, iski, f. protiska, probad, provor, pleuritis, V.G. (h.e. lateris dolor acutus). Pleurisia, sorta di malattia, - bōdac, probòd, probād, ticsnja, protisk, iski, f. protiska, bokoboljēnje, kolotje, pleuritis, V.G. lateris dolor. Che à il mal di pleurisia - bokobòlan, òlni, a, o bokobòlnik, ika, m, protiskāv, àvi, a, o, protiskàvac, āvca, m. protiskāvica, pleuritide laborans.

Itterico, che patisce d'itterizzia, - xutugāv, xutuljāv, ictericus, arquatus.

Itterizzia, malattia, che procede da spargimento di fiele, - xutūga, zlatin, zlatènica, zlàtina, zlatenicsna bol, xel-tuha, xutènica, morbus regius, arquatus. Colui, che patisce d'itterizzia, - xutugàvac, xutuljac, qui regio morbo laborat. Colei, che ec. - xutugāvica, xutuljica, quae etc.

Splenico, colui che à male alla milza, - sljezenobòlan, òlni, a, o, sust. m. sljezenobòlnik, ika, m. sust. m. sljezenobòlnica, e, f. lienosus, spleneticus, splenicus. Sple-

- nio, erba buona pe'mali di milza, splenio, trāva dobra
za sljezobollesti, splenium.
- Dalak, alka, m. Del. male di milza, morbus lienis.
- Vomito, - bljuvānje, pobljuvānje, rigānje, vrachānje, vomitus,
vomitio. Per la materia vomitata, - bljuvòtina, blevòti-
na, rigānje, vomitus, us.
- Vomitorio, che provoca il vomito, - bljuvāv, bljūvljiv, vomit-
tum provocans.
- Vomitare, - bljūvati, blevati, pobljūvatise, rigati, zblihati-
se, jestōjsku vrāchati, uzvrāchati, vomere, vomitare...
- Vomitario, medicamento, che fa vomitare, - ljēk bljuvljiv,
bljuvatēljan, vomitorius.
- Aver voglia di vomitare, - podviatise komu, bitti tugga komu,
nauseare. Voglia di vomitare, tūga, podviānje, nausea.
- Vomitatorio, medicamento, che fa vomitare, - ljēk bljuvljiv,
ljēk, ki csini bljūvati, medicamen vomitorium.
- Transudazione, è il tramettere il sudore, - znōjni prolāz,
krozznojēnje, transudatio, T. Med.
- Diabete, Diabetica, = sorta di malattia, - bol saviscnjega mi-
xānja, diabetes, V.G. urinae nimiae profusio. Diabetico,
chi à diabete, - bolestnik saviscnjega burenja, qui uri-
nam nimiam profundit.
- Scorbuto, malore, che offende specialmente le viscere del cor-
po umano, che servono alla nutrizione, - skorbut, vārsta
od bollēsti, scorbutus morbus.
- Podagra, gotta, - zglobna bol, oli, f. bolestno zauzētje u no-
gah, nogozglobobol, podagra V.G. - zglobnobolòvati, no-
gozglobobolòvati, cruciari podagrae doloribus.
- Podagrico, Podagroso, = zglobnobòlan, òlni, a, o, zglobnobo-
lèstan, nogozglobobòlan, ec. podagricus, podagrosus.
- Chiragra, e ciragra, gotta delle mani, - bolestno zauzētje u
rukah, rukozglobobol, chiragra, (V.G.) morbus articula-
ris, qui manus infestat.
- Chiragrico, gottoso nelle mani, - zauzēt bolèstno u rukah, ru-
kozglobobòlnik, chiragra laborans.
- Nefritico, aggiunto di dolore, che viene altrui ne'lombi pro-
dotto da calcoli, e da renella, e pigliasi anche per chi

patisce di tal dolore, - bollan od kamèna, bolèstan od ulòga u bedri, nephriticus, V.G.

Néfritide, malattia, che dipende de reni, kamèn, ulòg u bedri, nephritis, V.G.

VII. STOMATOLOGIJA

Dente, - z̄ub, dens. Denti ben uniti, - z̄ubi zbjeni, dentes continui. Denti che avanzano gli altri, e sortono fuori, - z̄ubi izkocsèni, dentes eminuli... Far i denti, cioè produrreli, - z̄ubiti, o zubàtjeti tko, z̄ubi komu nìccati, nìknuti, dentire.

Piccol dente, - z̄ubcsac, z̄ubcsich, z̄ubich, denticulus... Lo stridere co'denti, - sckripānje, illi sckrīpanje zubā, stridor dentium. ... Il dolor de denti, - zuboboljēnje, dentium dolor. Difetto di denti sporti in fuori, - zubi skocsēnje, brochitas, atis.

Dei denti, add. - zubòv, òvi, a, o, dentium, adj. Di denti mozati, add. - Kàrnozùb, ùba, ùbo, kàrnozùban, kàrnozùbac, ùbca, m. cui dentes sunt trunci (scil. usu.).

Stuzzicar i denti, - z̄ube csàktati, dentes mundare.

... Dente molare, - podocsnjāk, dens molaris.

Dentecchiare, rosecchiare, - xvatūkati, grizūkati, hljustūkati, grizkati, hljustkati, xvàtkati, lentissime. etc. difficulter mandere.

Dentelliere, stuzzicadenti, - xubàtka, zubocsistka, dentiscalpium.

... Istrumento con cui si cavano i denti, - vadozùba, instrumentum dentibus evellendis.

VIII. NEUROLOGIJA

Sincopa, finimento, e svenimento, - prinemagānje, obnemagānje, cseznūtje, povèna, deliquium, animi defectio. Per figura di gramatica - sinkope, rjēcs. skrātjena, syncope, V.G.

- Apoplessia, (V.G.) - kàplia, smārtna kàplja, gucsuta, izcsez-nūtje nenādno, apoplexia.
- Apopletico, colpito d'apoplessia, - kapljāv, àvi, a, o, kapljāvac, āvca, m. gucsulāv, kàpljom, o smārtnom kàpljom zgodjèn, udarèn, apoplexia correptus.
- Vertigine, capogiro, - zamantrica, omāmica, mantrānje, mōst, smetèn, zvārtānje svjēta, zamantrānje, vrtoglāv, avi, f. vratānje, zavratānje, zavràta, zavrāt glāvni, vertigo. Vale anche per rivolgimento fatto in giro, - okolics, ok-rùg, obārtānje, gyrus, circuitus. Patir di vertigine, - mantratise, o zamantratise komu, svjēst komu zavārtjetise, mēstise, smēstise, most komu smēstise, vertigine laborare.
- Paralisia, sorta di malattia, - xilloslabjēnje, dārhtānje, trepetāvica, dārhtacsica, trescljivica, paralysis. V.G. nervorum resolutio.
- Paralitico, - xilloslabjèn, dārhtāv, dārhcav, kljen, kljenit, kljenitāv, kljentav, kljāst, kljastāv, sust. m. xilloslabjenik, dārhtāvac, dārhcavac, kljentivac, kljentavac, kljastāvac, raslabjenik, trescljivac, sust. f. xilloslabjēnica ec. paralyticus.
- Bogocse, ā, f. pl. Matt. convulsioni di nervi mascellari, maxillarium nervorum convulsio, contractio - padstiti komu bagocse, aver convulsioni di nervi mascellari, maxillarium nervorum convulsione laborare.
- Epilensia, Epilessia, = mal caduco, - padānje, padāvica, zavārtānje, zavratānje, opadāvica, morbus, qui inspuitur, comitialis morbus. Patir di mal caduco, - pādati, zavārtati, zavrātati, morbo comitiali laborare.
- Epiletico, che patisce d'epilessia, - padāvac, comitiali morbo laborans.
- Bedrobolovānje, a, n. dolori di sciatica, ischiadici dolores. Sciatico, male verso l'osso scio, - bedrobollest, ischias, ischiadicus dolor. Aver la sciatica, bedrobolòvati, ischiade laborare.

IX. DERMATOLOGIJA I VENEROLOGIJA

Crosta, quella coperta d'escrementi riseccati, che si genera naturalmente sotto la pelle rotta, e magagnata - kràsta, kora, korba, korosta, crusta.

Escara, V.G. crosta, che viene sopra le piaghe, - korra, crusta.

Escarotico, che produce l'escara, - korratèljan, crustam inducens.

Pustula, enfiatura, - prisct, puhvica, mozol, pustula.

Pieno di pustule, - prisctàst, puhvicsàst, prisctàv, ec. mozo-
lan, pustulis plenus.

Carboncello, V. Carbonchio. Per ispezie di fignolo, e di cic-
cione maligno, - csir, mēsnik, zlich, carbunculus.

Carbonchio, sorta di gemma, - jāsni kamēnak, carbunculus. Per
enfiato pestilenziale, - mēsnik, vrjēd, carbunculus.

Carbonchioso, V. Arso, riarso. Per pieno di carboncoli, - mesni-
kàst, mesnikàv, carbunculosus.

Fignolo, spezie d'apostema nella cute, detto da'medici, - pùh-
vica, csir, prisctich, furunculus, tuberculum.

Morfea, infermità, che viene nella pelle, simile alla scabbia,
- srab, gubba, vitiligo.

Neo, una certa piccola macchia nericcia, che nasce naturalmen-
te sopra la pelle dell'uomo, - madex, naevus. Picciol
neo - madèxac, madèxich, madèxcsac, madèxcsich, parvus
naevus. Di neo, add. - madèxan, èxni, a, o, naevi. Pieno
di nei, - madexàst, madexàv, naevis plenus.

Scabbia, rogna, nuda, gubba, srāb, kràsta, scabies. Liberar
qualcuno dalla scabia, - odgubbàviti, o odsrābiti koga,
scabie aliquem liberare. Guarir dalla scabia, - odsrābi-
ti, o odgubbàviti tko, odsrābitise ec. scabiem depellere,
scabie se liberare. Scabbiare, nettar dalla scabbia, -
odsrābiti, odgubbàviti, scabie purgare.

Scabbioso, - srabljiv, gubbàv, krastàv, nudan, scabiosus...

Pruriggine, - srāb, prurigo, pruritus.

Pruriginoso, che induce pruriggine, sârblijiv, sârbexljiv,
pruriginem afferens.

Prurire, pizzicare, - sârbjeti, briditi, prurire.

Prurito, pizzicore, - srāb, krāsta, kra, ohos, sctekotanje, sârbex, sârbacsica, skoktānje, sverbexa, sverbota, pruritus, prurigo.

Varice, dilatazione di vena, - xilla nadūta, varix, Piccola varice, - xillica naduta, exigua varix.

Varicoso, che patisce di varici, - xillonadmenik, xillonadūtnik, varicosus.

Sifilide, - blūdna nemōch, lues venerea.

Gonorrhea, scolazione, - cjedjēnje legja, sjemenotòcsje, seminis fluxus.

X. ONKOLOGIJA

Tumore, gonfiezza, enfiamento, - otēk, otek, natēk, vārka, gukka, nabohchēnje, nabubrēnje, napuhānje, nadmēnje, nadimānje, nadimljēnje, naduvēnje, natecsēnje, otecsēnje, obokchēnje, napuhnjēnje, tumor. Pieno de'tumori, - gukkast, tumoribus plenus. Per met. alterigia, superbia, V.

Tumoretto, dim. di tumore, - vârcsivca, parvus tumor.

Staetoma, sorta di tumore, - vārsta od otekli, steatoma.

Ateroma, specie di tumore, - (V.G.) otek, gukka, atheroma.

XI. FARMACIJA I SREDSTVA ZA LIJEČENJE

Mirisār, āra, m. profumiere, unguentarius.

Mirisārnik, ika, m. V. mirisār. Mirisārnica, e, f. donna che fa, o vende profumi, unguentaria.

Farmaceutico, medicina farmaceutica, - vārsta od ljezarie, medicinae pars, quae pharmacis curat, pharmaceutice, V.G.

Farmacīā, quella parte di medicina, che adopera medicamenti, - farmacia, pharmaceutice, V.G.

Farmacite, spezie di terra medicinale, - farmacit, vārsta zemlje ljeķarne, pharmacitis, V.G.

Farmaco, rimedio, - bracsestvo, ozdrāva, pharmacum, medicamentum.

Purga, Purgagione, Purgamento, = - ocsistjēnje, purgatio.

Siroppetto, - raztòpac zahārnī, dim. vocis seq.

Siroppo, - raztòp zahārnī, syrupus, (T. de'Spez.).

Polvere, - prāh, pers, pil, ila, m. poroh, prāscina, pudra,
pulvis. Polvere minutissima, - prāscak, prāscac, poroscok,
pulvisculus.

Espettorante, dioesi de'medicamenti, che credonsi aver virtù
di scacciar le materie contenute entro i branchi de'pol-
moni, - izhracsūch, izkascljūch, expectorans.

Iniezione, V.L. e T.M. quasi introduzione, inserimento, lo in-
serire una cosa dentro un'altra, - uloxēnje, ulagānje,
umètak, umetānje, injectio.

Dosa, Dose, = quantità determinata, - kolikost odrēdjēna, dosis,
V.G.

Cristeo, cristere, e cristero, lavativo, - sctārcalica, ljecsno
usctārcānje, clyster, clysterium. Far un cristero, - usc-
tārcati komu ljēk, usctārcānjem komu tjēlo ocsistiti,
clystere aliquem purgare.

Ricino, scorta di pianta, - konopljika, podlan, arepka, klescò-
vina, raolje, ricinus.

Rinio, spezie di collirio per le cicatrici, e per i calli, -
rinio, vārsta od ocsiljeka za brazgotinā, i xuljā, rhi-
nion.

Cerottino, dim. di cerotto, - vosctenicsicca ljekārska, mele-
mich, parvum cerotum.

Cerotto, cero, - debella svjēcha vosctana, cereus. Per un com-
posto medicinale, - vosctenicca ljekārska, melem, cero-
tum. Applicazione di cerotto, unguento, - zavoj, ceroti,
seu unguenti obvolutio.

Collirio, medicamento da occhi, - ocsiljēk, collyrium.

Teriaca, tiriaca, o triaca, - turjaka, theriaca.

XII. GINEKOLOGIJA I OPSTETRICIJA

Mestruale, di mestruo, - mjesècsan, menstruus.

Mestruo, purga di sangue, che ogni mese anno le donne, - xèn-
sko mjesecsenje, menstrua, orum.

Mestruo, add. di mese, - mjesècsan, jednomjesècsan, menstruus.
Sangue mestruo, - kârv xenskoga mjesecsēnja, menstruorum sanguis.

Xenskovrime, n. Pan. isp. mestruo, menstrua, orum.

Purgazione, V. Purgagione. Per le purghe delle donne, - mjesecsēnje xensko, menstrua.

Gravidamento, Gravidanza, = Pregnezza, - brègstvo, tegòrnost, tegòtstvo, prisòbnost, bremme, noscēnje, zbàbnost, zbàbstvo, csrevonoscenje, graviditas, foetura. Gravidanza de'bruti, - skotjēnje, graviditas, praegnatio.

Gravido, grandemente pieno, e grave dal pondo, di che egli è pieno, - brègj, tegòtan, tēxak, nosēch, pùn, bremmenit, gravidus, onustus, gravis. Donna gravida, - prisòbnica, djetètna, zdjetètna, zdjetètna, nosēcha, tēscka, prisòbna, zbàbna, brègja, tegòtna, otrùhla, natrùhla, obremenjèna, bruhataja, cservata, djetinja, neprazdna, ovremenjena, mulier ventrem, vel uterum ferrens. Esser gravida, - bruhatjeti, csrevonòsciti, bremenjati, ovremenjavati, djete pòd pojasom imati, nòsiti, praegnantem esse. Gravida, riferito ai bruti, - skòtna, skòtnica, praegnans. Divenir gravida, - obregjati, obregiatise, obremènit, obremènjati, otrùhiti, stèchi, gravidam, vel praegnantem fieri. Gravida, riferito alle vacche, steona, praegnans. Delle cavalle, asine, - xdrjebna, suxdrjèbna, praegnans. Divenir gravida (de bruti) - skòtitise, praegnantem evadere.

Abortare, Abortire, = disperdersi, - otròk, o djēte izmètnuti, izvârchi, izbitti, raxdati nedonòska, abortum facere. Abortire, riferito alle vacche, - izjalòvitise, jalòvitise, abortum edere (de vaccis).

Abortivo, add. - izvârxiv, izbaciv, izvârgatèljan, abortivus.

Partorire, - ròditi, rōd ròditi, poròditi, rāgjati, porāgjati, pròròditi, obabbitise, roxditi ec. rāxdati, sazdati, tvòriti, ucsiniti, parere, parturire, eniti. Ajutar a partorire, far la levatrice, pupkorèzati, prīmati, bàbiti, parturientibus adsidere. Partorir di nuovo, - priporòditi, iterum parere. Partorire due gemelli, si dice e della donna, e delle bestie, - obliznitise, geminam pro-

lem uno partu dare. Far partorir presto, - posp̄esciti rodjēnje, partum maturare. Donna, che partorisce due in un istesso parto, - dvoporòdnica, gamellipara.

Finir di partorire - dorāgjati, parturiendi finem facere. Donna che facilmente partorisce, - lakorodùlja, lakorodilja, quae facile parit. Luogo, dove si partorisce, - ragjaliscte, ragjalisctvo, locus parienti destinatus. Donna, che à partorito, - rodilja, rodùlja, mulier infantaria. Partorire, inteso degli animali, v. Figliare.

Partorito, add. - rodjèn, porodjèn, partus, editas, genitus.

Partorito, inteso degli animali, - okottjèn, partus, genitus.

Parto, il partorire, - rōd, ragjānje, rodjēnje, porodjēnje, izcsadje, poròda, partus, us.

Dare in luce il parto, - izvèdsti poròd, procreare filium. Del parto, - poròdan, ad partum spectans. Tre generati ad un parto, - troinci, inacā, trojci, ojca, trojki, ojkā, trojnici, ikā, m. pl. trigemini, orum. Donna di parto, vale donna, che di fresco à partorito, - rodilja, csādoròdna, djetoroditèljica, djetoròdna, puerpera.

Il tempo del parto è vicino, - priblixase ragjānje, pri poroduje, prope instat partus. Tempo, che la donna è in parto, - ragjānje, csrevoboljēnje, puerperium. Morir di parto, - umrjēti od ragjānja, puerperio mori, occumbere. Donna di primo parto, - p̄avoròdica, p̄avorodilja, p̄aviskinja, primipara. Dopo il parto, - po poròdu, po porodjēnju, post partum. Pranzo, che si dà ai parenti dopo il parto babbine, ā, f. pl. poròdna gozba, prandium consanguineis paratum puerperio (h.e. ratione puerperii). Dona, che nell'istesso parto dà alla luce un sol figlio, - jednoporòdna, jednoporòdnica, quae eodem partu unum filium enititur. In un sol parto, a un corpo, - jednoporòdno, jednoròdno, uno partu, adv. Parto immaturo, - djete nedonòscnjo, zacsètak nedovārsčen, foetus immaturus (h.e. ante tempus utero ejectus). Parto, per creatura partorita, - rōd, poròd, rodjēnje, porodjāj, foetus, partus, foetura. Uniparo, che partorisce un sol vivente parto, riferito ai quadrupedi, - jednoskòtan,

òtni, a, o, unum dumtaxat foetum gignens (de quadrupedi-
bus). Parto dei quadrupedi, - sctēnac, sctēnce, sctēn-
csac, stēncsich, sctene, eta, n. sctenja, kōt, partus
quadrupedum. Parto di due animali di genere diverso, co-
me il mulo ec. - polūtan, partus e duobus animalibus di-
versi generis, ut mulus, qui ex asino, et equa, vel ex
equo, et asina gignitur, dici etiam potest monstrum ab-
sol.

Partoriente, radjajūch, kā rāgja, pariens, parta.

Babbiti, bim, biosam, Matt. far la nutrice; la balia, la lava-
trice, nutricis, lactantis, vel obstetricis munus exer-
cere.

Genitrice, - roditèljica, poroditèljica, mati, rodsca, raxda-
jusctaja, genitrix.

Bezròdstvo, a, n. Lex. r. sterilità, sterilitas.

Također su zanimljivi i nazivi "donošenja" na svijet mla-
dog bića raznih vrsta domaćih životinja, kako malo niže i sli-
jedi.

Figliare, far figliuoli, - ròditi, poròditi, rāgjati, porāgja-
ti, djeccu csiniti, rōd roditi, parere, faetificare,
faetare. Figliare (delle quadrupedi), okòtiti, okotitise,
faetare (de quadrupedibus). Delle cavale, - xdrjēbitise,
oxdrjēbitise, uxdrjēbitise, de equis. Delle asine, - izo-
slitise, de asinis. Delle cagne, - oscitenitise, de cani-
bus. Delle vacche, - stelitise, otèliti, telitise, ote-
litise, de vaccis. Delle pecore, - sjàgnitise, ojàgniti-
se, objagnjitise, de ovibus. Delle porche, - spràsitise,
opràsitise, de porcis. Delle capre, - okòzitise, faetare
(de capris). Figliar copiosamente (dicesi de'bruti), -
nakotiti, multiples foetus procreare (de brutis).

... Figliacccio, atto a figliare, - poròdan, porodiv, aptus
ad pariendum.

... Figliatura, tempo di figliare, - ragjanje, foetura, partus,
kotjenje (de quadrup.).

XIII. ZARAZNE BOLESTI I PARASITOLOGIJA

- Infettare, corrompere, - opogànti, otròvati, raztròvati, okùxiti, izscettiti, izopācsiti, uopācsiti, naopācsiti, uzazlitti, smrāditi, osmrāditi, usmrāditi, usmārdjetti, challàviti, uhallàviti, inficere, corrompere. Che può infettarsi - osmrādiv, qui etc. foetore infici potest.
- Infettato, - opoganjèn, otròvān, ec. infectus, corruptus.
- Infettatore, che infetta, - opoganitèlj ec.; corruptor.
- Infettivo, che a forza d'infettare, - opoganìv, okuxìv, izscettitiv, smrādiv, otròvan, òvni, a, o, corrumpendi, inficienti vim habens.
- Infezione, corruzione, contagione, - opoganjēnje, otròvānje, raztròvānje, okuxēnje ec. corruptio, contagium.
- Contage, contagio, contagione, = peste, male attaccaticcio, - nemōch kùxna, nemōch, kā prione, o priljèpche, kugga, contagium, contagio, pestis.
- Contagioso, atto per sua natura ad appiccarsi, - kùxan, o kùxni, a, o, contagiosus.
- Contaminabile, atto ad esser contaminato, - ockvārniv, poganiv, smrādiv, gnusiv, ckvarniv, okvārniteljan, opoganiv, tloetvoran, qui etc. contaminari potest.
- Contaminare, macchiare, corrompere, infettare; - ckvārniti, ockvārniti, ockvārnjati, ockvārnjāvati, ockvārnjivati, izckvārniti ec. pockvārniti, opogànti, ogāditi, ognūsciti, izgnūsciti, osmrāditi, trūniti, otrūniti, paskrūniti, izkāliti, omārcsiniti, dosāxdati, skvārnuti, sogrubljati, zackvārniti, tlaetvorstvòvati, upogànti, contaminare, inquinare, inficere, foedare.
- Contaminato, - ockvārnjen, izckvārnien, ec. ockvārnut, skarēdan, contaminatus.
- Contaminazione, - ockvārnjēnje, ockvārnjānje, izckvārnjēnje ec. contaminatio.
- Lebbra, - gubba, scùgga, prikaz, leprae, arum. elephantiasis. Dar la lebbra a qualcuno, - ogubbàviti, o oscuggàviti koga, lepris aliquem inficere. Dar la lebbra o molti, - razgubbàviti, razscuggàviti, lepris plures inficere.

- Lebbroso, e lebroso, - gubbàv, scuggàv, àvi, a, o, sust. m.
gubbàvac, scuggàvac, àvca, m. sust. f. gubbàvica, scug-
gàvica, e, lepris infectus, laborans.
- Divenir lebbroso, - ogubbàviti, o oscuggàviti tko, ogubbàviti-
se, ec. gubbaviti ec. lepras contrahere, lepris labora-
re.
- Alquanto lebbroso, - gubbavjàhan, gubbavjàscan, nonnihil lepris
laborans.
- Peste, colla prima e larga, pestilenza, - kugga, bubba, csum-
ma, moria, e, f. morje, a, n. mor, ora, pestis, pestilen-
tia. Aver la peste, essere attaccato dalla peste, - okù-
xitise, okuggàvitise, okùxiti ec. ko, peste laborare.
- Non è stato attaccato dalla peste, - niese okuxio, niese okug-
gavio, kugga nanj nie priljepila, kuggaga nedotègnu, non
illum attigit pestilentia. Si è cacciata la peste nella
città, - u grādse kugga uplakala, u grādu kugga mete, in-
cidit pestis in urbem. Apportar la peste, - okùxitj, okug-
gàviti, kuggu uvèdsti, importare pestem. Far cessar la
peste, - odkùxiti, izkùxiti, odkuggàviti ec. pestem avel-
lere, depellere. Guarir dalla peste, - prikùxiti, prikug-
gàviti, peste liberari, e peste evadere. Morto di peste,
- od kugge umorrèn, consumptus a peste. La peste nel suo
vigore, - najvècha silla kùgge, adulta pestis.
- Pestifero, pestilente, che apporta peste, - kùxan, kuggonòsan,
gubitèljan, pestifer, vel pestiferus, pestilens. Per.
met. malvagio, maligno, dannoso, V.
- Gavocciolo, enfiato cagionato per lo più dalla peste, - kùxni
otèk, tumor pestilens, bubo. Per maniera d'imprecazione,
- kuggate pridàrta, malum.
- Boginje, ā, f. pl. Mik. vajuoli, pustulae, variole, arum.
- Influenza di malattia, - pòscljica, lues epidemica. Cattiva in-
fluenza, - zloukrenūtje, malus influxus. Per cattiva
aria, V.
- Influenza delle stelle, - zlamen, zvjexdno udahnūtje, o ulje-
vānje, siderum vis coeli defluvium.
- Influenza, influenza, = infondimento di sua qualità in chec-
chessia, - pòscljica, naljēv, uljēv, ulivēnje, ulivānje,

uljevānje, ulītje, udahnūtje, utòcsje, utocsēnje, nemò-
chno, ... nastānje, illapsus, influxus, us, m.

Collera, uno de' quattro umori supposti costituenti la massa
del sangue, - ijed, bilis. Per una male, che produçe co-
piosi, e frequenti scarichi per vomito, e per secesso, -
izgara, cholera...

Ospice, V. ospine.

Ospicsàst, àsti, a, o, Ospicsàv, àvi, a, o, = pieno di vajuoli,
pustulis, de quibus vide ospine, scatens.

Ospicsice, ā, f. pl. piccol vajuolo, parvae pustolae.

Ospinàst, etc. V. ospicsàst etc.

Ospine, ā, f. pl. vajuoli, genus pustularum antiquis ignotum,
etc. novo orbe detecto ab Hispanis Lusitanisve in vete-
rem inlatum - ospine pljuskàvice, vajuolo non periculo-
so, praedictae pustulae non lethiferae.

Ospinice, V. ospicsice.

Disenteria, frequente discioglimento di ventre, per lo più con
sangue, - otvorēnje tjēla, csestosērnica, grixā utròbna,
sârdobòlja, cârļjēnka, cârļjēna nemòch, bjegāvka, grixā,
dysenteria. V.G.

Etica, spezie di febbre, - sicslàva ognjica, febris, quae de-
pascitur artus, quae corpus intabescit, hectica, V.G.

Etico, infermo di febbre etica, - sicslàv, àvi, a, o,
sicslàvac, āvca, m. sicslàvica, e, f. febris, qua corpus
extabescit, laborans.

Febbre, - ognjica, oganj, zimlica, tresavica, trjasavica, xegà-
vica, febris. Febbre da cavallo, - ognjica otvârdnuta,
gorjacska, querquera. Esser preso, attaccato dalla feb-
bre: - ognjica koga zategnuti, febribus corripiti.

Febbre, che dura un giorno, V. Effimera. Febbre terzana, -
trechodanicca, gròznica, poscalina, tresàvica, tresclja-
vica, ognjica prizdana, o trechodànica, gròzna trescnja,
oganj prizdani, febris tertiana.

Febbre quartana, - csetvârtàcsa, ognjica csetvârtàcsa, csetve-
rodànica, ec. febris quartana.

Febbre intermittente, - ognjica popūstna, trjasavica dihoràt-
ka, febris intermittens, quae intermittit. Febbre, che

- non viene od ora fissa, - ognjica varràva, ognjica koja varra, febris, quae incerta hora venit. Febbre mortale, - ognjica smàrtna, ubōjna, febris lethalis.
- Febbre acuta, - ognjica xestòka, febris acuta. Febbre maligna, - oganj debelli, ognjenicca, febris ardens.
- Febbre periodica, che a certo tempo viene, - ognjica istodòbna, febris periodica (quae statis horis incipit et cessat).
- Febbrifugo, V.L. medicamento per cacciar la febbre, - ognjicogoniv, febrim depellens.
- Febbrile, - ognjicsan, ognjicsàv, febrilis.
- Effimera, che dura lo spazio d'un giorno, - ognjica jednodànja, jednodnèvna, febris unius diei.
- Liberar qualcuno dalla terzana, - odgroznicsàviti koga, od gròznice tkoga ozdràviti, tertiana aliquem purgare. Guarire dalla terzana, - odgroznicsàviti tko, odgroznicsavitise, od gròznicce tko ozdràviti, tertianam depellere, tertiana liberari.
- Terzanaccia, pegg. di terzana, - opāka gròznicca, pessima tertiana febris.
- Cotidiano, sust. colui che à la cotidiana, - cseljāde nepri-stāvnom ognjicom, quotidiana febris laborans.
- Guina, e, f. Mik., Guja, e, f. Del. = cārv, koise lēxe u csovjèku, lombrico, verme nel corpo umano, lumbricus.
- Gujàst, àsti, a, o, Gujāv, àvi, a, o, = pieno de' lombrici, lumbricis plenus.
- Glist, ista, m. Mik., Glista, e, f. Lex. r. = cārv, koise u csovjèku zamèće, verme, che si genera nel ventre dell'uomo, taenia.
- Glistinàst, nàsti, a, o, Glistinàv, àvi, a, o, = pieno di vermi, taeniarum plēnus, taeniarum morbo laborans.
- Tenia, sorta di pesce, e sorta di verme lungo sottile, che trovarsi nel corpo umano, - tenia, vārsta od ribbe, i guja, cārv u csovjèku, taeniae.
- Lombrichetto, dim. di lombrico, - guica, glistica, glistinica, parvae taenia.
- Lombrico, baco, che nasce nella terra, ed è senza gambe ec. -

glist, glista, glistina, sakasnoi cārv, guja, lumbricus. Dicesi anche del verme, che si genera nel ventre dell'uomo, - gūja, glistina, taeniae, arum. Pieno di questi vermi, - glistav, glistinàst, glistinàv, gujàst ec., taeniarum plenus vel taeniarum morbo laborans. Malattia dei lombrici, - glistovānje, taeniarum morbus, ...

Lombricone, accresc. di lombrico, - vèlika gūja, glistina, ingentes taeniae. Lombricuzzaccio, pegg. di lombrico, glistetina, gujetina, malus lumbricus.

XIV. EPIDEMIOLOGIJA I HIGIJENA

Epidemia, Epidimia, = influenza di malattia tra le bestie, - poscljica, nastajānje od nemòchi, epidemia, V.G.

Lazzeretto, spedale degli appestati, e luogo, dove si guardano gli uomini, e le robe, sospette di peste, - stān kuxnicski, pribivaliscte kuxnicsko, laemocomium, V.G.

Quarantina, V. Quarantena. Per lo spazio di quaranta giorni, in cui si ritengono nel lazzeretto le cose sospette di pestilenza, - csetresti danā, csetrestodnevje, csetiridesettica, quadraginta dies.

Bagno, - kupalo, kupelj, toplica, balneum, balineum. Luogo de' bagni, - kupaliscte, kupalisctvo, balnearia, orum. Luogo ne'bagni, dove ungeansi dopo essersi lavati, - kupālno mazaliscte, o mazalisctvo, unctorium, vel unctuarium hypocaustum. Bagno d'acqua fredda, - hlādno kupalo, frigidarium. Bagno d'acqua calda, - mlako kupalo, thermae, arum. Bagno da sudare, - znōjno kupalo, sudatorium. De' bagni, - kupālan, balnearius. Danaro, che si paga da chi prende i bagni, - toplicsàriha, pecunia pro balneis, vel quam balneatores exolvunt.

XV. OTORINOLARINGOLOGIJA

Ozena, ulcera, che si genera dentro al naso, - ranna nòsna, rana u nòsu, ozena.

Ozenitide, nardo d'odor lezzoso, - descpiik smârdēch, ozaenitis.
Gukka, e, f. Del. enfiatura, gonfiamento, gonfiatura, glandole,
mal interno al collo, tumor, inflatio, inflatus, glandu-
la, - napetise komu gukka, enfiarsi, gonfiarsi, intumes-
cere.

Gukkàst, àsti, a, o, Gukkàv, àvi, a, o, pieno di tumori, glan-
dulososo, tuberosus, glandulosus.

Gliva, e, f. nemoch od gârla, 1. scrofolà, struma, 2. pecsûrak.
Glīvan, ĩvni, a, o, Glivobolèstan, èstni, a, o, Glivobolèstni-
ca, e, f., Glivobolèstnik, ika, m. = colui, o colei che
patisce scrofole, gozzuto, strumosus.

Niēm, ēmi, a, o, Palm., Niēmac, ēmca, m., Niemica, e, f. = mu-
to, muto, taciturno, mutus, taciturnus.

Glūh, ūhi, a, o, Gund., Gluhāk, āka, m. Hab., Glūhan, ūhni, a,
o, Gjorg., Gluhàst, hàsti, a, o, Bel. = sordo, sordac-
chione, surdus, auribus captus.

Gluhòcha, e, f. Del., Gluhòchstvo, a, n. = sordità, sordezza,
surditas, aurium, vel audiendi gravitas.

XVI. OFTALMOLOGIJA

Kratkovid, ida, m. Del. vista corta, oculorum vitium, quo dis-
tantes res haud discernimus.

Mrena, e, f. Bel. albugine, macchia bianca negli occhi, albu-
go.

Ottalmia, infermità degli occhi, - dârljavost, kârmeljivost,
suzēnje ocsī, lippitudo, ophthalmia, V.G.

Ottalmico, d'ottalmia, - dârljàv, kârmeljiv, ophthalmicus, V.G.
ad lippitudinem spectans.

XVII. KIRURGIJA, ORTOPEDIJA, UROLOGIJA I TRAUMATOLOGIJA

Distorcere, - iskrīviti, nakriviti, iskrivljati, izvitti, iz-
viati, izopācsiti, ukriviti, slūcsiti, distortuere.

Distorto, storto, - kriv, krivedan, ukriivan, nakrivjen, ukriiv-
ljen, slūcsen, distortus.

Dislogamento, il dislogare, - smjesctēnje, ec. izvihñēnje, ossis e loco motio.

Dislogare, Disluogare, = cavar del suo luogo, e dicesi comunemente dell'ossa, - smjèstiti, navinuti, uvinuti, izvinuti, izcsàsiti, izcsasivati, izvihnati, razglòbiti, razbèdriti, luxare. Dislogarsi, si dice propr. dell'ossa, quando per alcun'accidente si rimuovono dalla loro natural. positura, - navinuti, uvinùti, izvinuti tko rukom, nogom ec. smjestitise komu ruka, noga ec. skòcsiti s' mjèsta, scenuti csjem, izvihnati, razmjèstitise, luxari.

Dislogato, - smjesctèn ec. izvihñèn, luxatus.

Rompimento, - razbjēnje, razbiānje, lòm, lòmje, prikàrscēnje, slamānje, prilamanje, kārha, polamānje, polomjēnje, polòm, polòmje, fractura.

... Per allentato, crepato, - pridârt, killàv, killavac, iskillavjèn, ramicosus, hernia laborans...

Rottura, apertura, fessura, o parte dov'è rotto, - puklina, puklòtina, rima, fissura.

Rottura, apertura di siepe, - zaxdrjēlo, sepis fractura.

Per crepatura, allentatura, ernia, V. Farsi la rottura, - izkillàvitise, okillàviti, pridrjētise, enterocalem pati. Rottura frequente, - kidàvica, frequens fractura.

Ferita, - ranna, jazva, jazvoj, vrid, idi, f. jazv, vulnus, plaga. Ferita, che si può guarire, - ranna izvīdna, vulnus medicabile, sanabile. Ferita immedicabile, - ranna neizvidna, nezdrāvna, kā nigda zacjela, vulnus immedicabile, insanabile. Far portar più ferite a qualcuno, - ranne komu zadatti, zadavati, plura vulnera alicui infligere. Applicar l'unguento alla ferita, - pomāst na rannu poviti, vulneri unguentum applicare. Morì di ferite, - umrje od rannà, mortuus est ex vulneribus. E'guarito delle ferite, - od rannā ozdravi, ex vulneribus sanus factus est. Le sue ferite vanno bene, - ranne njègo-ve idu na bòlje, ad sanitatem venit vulnerum curatio. Ferita davanti, - ranna sprjèdnja, vulnus adversum. Ferita di dietro, - ranna zàdnja, vulnus aversum. Piccola ferita, - rannica, exiguum vulnus.

Ferito, add. - rannjèn, izrannjèn, jazvljèn, porāxen, saucius, sauciatus, vulneratus. Non ferito, - nerannjèn ec. invulneratus. Feritore, che ferisce, - rannitèlj, izrannitelj, qui vulnerat. Ferimento, il ferire, - rannjēnje, izrannjēnje, okārvavjēnje, izkārvavjēnje, vulneratio.

Ferire, percuotere, o altro all'effusione di sangue, - ranniti, izranniti, kârvāviti, izkârvāviti, jàzviti, pròrèzati, ubòdsti, nabòdsti, obranniti, prorjezòvati, rannāviti koga, ujàzviti, ujazvljati, ferire, sauciare, vulnerare. Ferir di sotto, - podbòdsti, ràniti iz pòd, subter ferire. Ferir di nuovo, - priranniti, prirannjati, iznòva ranniti ec. iterum ferire. Ferir attualmente, - rānjati, actu ferire. Che può ferire, atto a ferire, - ranniv, vulnificus.

Ammaccamento, - ulupjēnje, gniecsēnje, gnjavljēnje, mecsēnje, istucsēnje ec. contusio.

Ammaccare, - ulūpiti, ulūpnuti, natūchi, potūchi, istūchi, mēcsiti, namēcsiti, izmēcsiti, gnjāviti, ugnjāviti, izgnjāviti, utūknuti, natārgati, zgnjāviti, gnjēcsiti, zgnjēcsiti, pomēcsiti, smēcsiti, zalūpiti, contundere, conterere.

Ammaccato, - ulūpjen, izgnjāvljen, izmecsèn ec. contusus.

Laceramento, il lacerare, - razdirānje, razkidivānje, laceratio.

Lacerare, sbranare, rompere, - razdrjēti, razkìnuti, razdārpiti, odārpiti, raztārgnuti, raztārgati, razkìdati, raznjēti, raznòsiti, razmàknuti, dārpiti, drāpiti, izdrjēti, izkìdati, okìdati, prodrjēti, prodārti, raskalivati, razdirati, sadrjēti, skìdati, lacerare, laniare.

Lacerato, - razdārt, razdārpjèn, odārpjèn, raztārgnūt, raznēsèn, razmàknūt, laceratus, laniatus.

Ulcera, piaga, - ranna, jāzv, jazvōj, vrid, vered, sadno, strup, gnjoj, ulcus.

Ulcerazione, Ulceramento, = - izrannjēnje, ujazvjēnje, izrannavljēnje, orannavljēnje, ulceratio.

Ulcerare, piagare, - ranniti, ānnjam, anniosam, ucsiniti rannu, izrānniti, orannaviti, izrannāviti, ujāzviti, ulce-

rare. Ulcerarsi col decubito, e col cavalcare, - sàdniti, osàdniti, decubita, vel equitando vulnus infligere. Ulcerato, - rannjèn, izrannjèn, izrannavljèn, orannavljèn, ujāzvjen, ulceratus.

Ulcerazioncella, - rannica, levis ulceratio.

Ulceroso, - rannāv, rannavàst, na ranne, ulcerosus.

Vomica, sust. nome di malattia, ascesso, postema suppurata, - gnoicca, pogànac, natekopoganna, zhirjak, zhraj, vomica. Gnōenica, V. gnōjnica.

Gnoicsàst, àsti, a, o, Gnoicsāv, àvi, a, o, = apostemato, apostemoso, marcioso, apostematibus, vomicis plenus, purulentus.

...

Gnòittise, Del. letamarsi, apostemarsi, convertirsi in marcia, stercorari, in tabem converti, suppurare.

Gnōj, òja, m., Gnōj, oi, f. = Del. letame, marcia, putredine, fimum, stercus, putredo, tabes, pus, sanies.

Gnojanicca, e, f. panericcio, paronychia, arum.

Bilenco, storto, - krivonòg, scampârca, razkrecesenonòg, kljuk-kastonòg, scemetonòx, distortis, obstortis cruribus.

Incisione, taglio, - utàrak, usjècsak, obrèzak, porèzak, incisionio, incisura. Incisione fatta all'intorno, - okolousjècsak ec. obusjècsak, okolobrèzak, obusjecsac, circumcisonura.

Stranguria, infermità, che fa orinare a gocciola a gocciola, - mixānje na kàplje, kapljomixānje, zapòr od vode, zapòr mocsii, urinae difficultas, stranguria. ...

Stranguriare, patir di stranguria, - kapljomixati, mixati na kaplje, voda komu zaprjètise, odbitise, ustàvitise, stranguria laborare.

Joakim Stulli može se smatrati jednim od začetnika i sakupljača naše medicinske terminologije. On je golemo jezično blago iz pučkog govora i pisanih djela na našem jeziku skupio i uvrstio u svoje trojezične rječnike. Osim toga i sam je ponekad, kada nije mogao naći pravu riječ u našem jeziku, vjerojatno morao tražiti, praviti i oblikovati nove riječi i izraze u duhu i skladu našega jezika.

U Stullijevim trojezičnim rječnicima mogu se naći i izrazi za koje mislim da su zanimljivi, npr.: zubocistka (dentiscalpium), vadozuba (instrumentum dentibus evellendis), itd. Mogli smo također vidjeti da Stulli navodi relativno velik broj naziva i izraza u vezi sa zaraznim bolestima. To nije ni malo čudno kada se sjetimo da su neke od tih bolesti stoljećima harale kao epidemije i kosile pučanstvo u samom Dubrovniku i njegovoj okolini. Stulli navodi i nazive koji spadaju u prevenciju i suzbijanje zaraznih bolesti, kao što su karantena i lazareti, pojmovi koji su Dubrovčanima bili dobro poznati. Dubrovnik je, naime, prvi grad u svijetu koji je uveo karantenu kao mjeru u suzbijanju epidemičnih bolesti, 27. srpnja 1377. godine, i time stekao velike zasluge u suzbijanju i sprečavanju zaraznih bolesti epidemijskog karaktera.^{7,8}

J. Stulli imao je utjecaj i na dalji razvoj naše medicinske terminologije i leksikografije. Tako, na primjer, prvi meni poznati hrvatski medicinski rječnik, od već spomenutog Ivana Dežmana Rječnik lječničkog nazivlja (1868. god.), služio se Stullijem, a osim Stullija on se još služio i Belostencem, Della Bellom, Mikaljom, Šulekom, Vrančićem, Vukom Karadžićem i drugima. Tako on u predgovoru kaže: "Da rečem sad, kako sam rječnik sastavljao. Izvadio sam iz svih dosad utištenih hrvatskih rječnikov sve lječničke rēči, te ih prema znamenovanju poredao..."⁹ Dežmanovim rječnikom kasnije su se služili i neki naši drugi medicinski leksikografi, na primjer: dr. Joso Arambašin i dr. Leopold Glück.

Da bi se što bolje shvatili i razumjeli medicinski problemi i zdravstvene prilike s obzirom na ondašnje neke riječi i izraze, rječnici Joakima Stullija mogu dobro poslužiti i po-

vjesničarima medicine kao rječnik i priručnik prilikom proučavanja i prevođenja naših i stranih medicinskih djela ondašnjeg vremena. Te bi se riječi i izrazi Stullijevim i ostalim našim starijim rječnicima mogle bar donekle bolje protumačiti i objasniti.

Stullijevi rječnici ostaju nepresušan izvor našega jezika, naše medicinske i ostale znanstvene terminologije. Oni se ne mogu mimoći i zanemariti ako se želi obogatiti i usavršiti naša medicinska, isto tako i ostala znanstvena terminologija.

A što se, pak, tiče medicinske terminologije uopće, mislim da bi tu trebala postojati suradnja i liječnika i jezikoslovaca, koji će zajedničkim radom, svatko sa svoga stajališta i na svoj način razmotriti sve probleme u vezi s tim i tako pridonijeti razvoju i daljem unapređivanju naše medicinske terminologije.

B i l j e š k e

- 1 a) Joakim Stulli, Lexicon latino-italico-illyricum, Budaë 1801. (Sveučilišna tiskara), dva sveska;
- b) Joakim Stulli, Rjecoslòxje ilirsko-italiansko-latinsko, Dubrovnik, 1806. (A. Martekini), prvi svezak. Rjecoslòxje slovinsko-italiansko-latinsko, drugi svezak;
- c) Joakim Stulli, Vocabolario italiano-illirico-latino, Ragusa, 1810. (A. Martecchini), dva sveska.
- 2 Ante Kuzmanić, Šestdeset učenjah iz primaljstva za primaljje. Dilo s' jednim malim Ričnikom likarskoga nazivlja i narodnih ričih, uz prevod na jeziku italijanskom i nimačkom i sa 37 slikah umetnutih radi boljeg izjasnjenja. U Zadru, Špiro Artale, knjig. tisk. izd. 1875.
- 3 Mirko Dražen Grmek, Hrvatska medicinska bibliografija, dio I: knjige, sv. I, JAZU, Zagreb, 1955.
- 4 Mirko Dražen Grmek, Hrvatska medicinska bibliografija, dio I: knjige, sv. II, JAZU, Zagreb, 1970.
- 5 Ivan Dežman, Rěčnik lěčničkoga nazivlja, Troškom Jugoslovske akademije znanosti i umětnosti. U Zagrebu, Pismeni Antuna Jakića, 1868.
- 6 Leopold Glück, Medicinska narodna terminologija u Bosni i Hercegovini, uvaživši i susjedne zemlje. - Medizinische Volksterminologie in Bosnien und der Hercegowina, unter Berücksichtigung der Nachbarländer, izdanje Zemaljske vlade Bosne i Hercegovine, Zemaljska štamparija, Sarajevo, 1898.
- 7 Mirko Dražen Grmek, Karantena, Medicinska enciklopedija, sv. 3, Zagreb, Jugoslavenski leksikografski zavod, 1968, str. 591-597.
- 8 Lavoslav Glesinger, Povijest medicine, Školska knjiga, Zagreb 1978.
- 9 Isto kao i pod br. 5.